

ตารางแสดงวงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรและราคากลาง (ราคาอ้างอิง)
ในการจัดซื้อจัดจ้างที่มีใช้งานก่อสร้าง

๑. ชื่อโครงการ.....จ้างจัดทำสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดีเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับ
กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.....

/หน่วยงานเจ้าของโครงการ ฝ่ายประสานนโยบาย ๓ สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย.....

๒. วงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร.....๑,๐๐๐,๐๐๐..... บาท

๓. วันที่กำหนดราคากลาง (ราคาอ้างอิง)..... ๒๐ เมษายน ๒๕๖๔.....

เป็นเงิน..... ๙๙๓,๒๒๖.๖๗..... บาท ราคา/หน่วย (ถ้ามี)..... บาท

๔. แหล่งที่มาของราคากลาง (ราคาอ้างอิง)

๑. บริษัท คอม อาร์ท โปรดักชั่น จำกัด.....

๒. บริษัท โนบิค จำกัด.....

๓. บริษัท คลิ๊กดีไซน์ สตูดิโอ จำกัด.....

๕. รายชื่อเจ้าหน้าที่ผู้กำหนดราคากลาง (ราคาอ้างอิง) ทุกคน

๑. นายกิตติภูมิ เนียมหอม.....

๒. นางสาวอรวิมล เอื้อนรินทร์.....

๓. นางสาวรชยา จิโนรส.....

ข้อกำหนดและขอบเขตการจ้าง

(Terms of Reference)

การจ้างจัดทำสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดีเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

๑. หลักการและเหตุผล

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ดำเนินโครงการขับเคลื่อนองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนผลการศึกษาวิจัยก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ งานวิจัย Harmonious Justice: Thailand's Approach to Restorative Justice เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม 2563 นั้น ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นตรงกันว่า นอกจากการจัดทำ งานวิจัยดังกล่าวซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมแล้ว สถาบันฯ ควรดำเนินการ ขับเคลื่อนเชิงนโยบายเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทั้ง ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไป ผ่านการผลิตสื่อสร้างสรรค์ เช่น ภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดี ที่เข้าใจง่าย และสามารถเผยแพร่ในวงกว้างควบคู่ไปกับการเผยแพร่การศึกษาวิจัย สำนักกิจการต่างประเทศฯ จึงเห็นควร ให้มีการจัดทำสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดี ความยาวโดยประมาณ ๗ นาที เพื่อใช้ประกอบการเผยแพร่งานวิจัย เป็นสื่อประกอบหลักสูตรฝึกอบรม และประชาสัมพันธ์งานของสถาบันฯ

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อขับเคลื่อนเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านสื่อสร้างสรรค์ ซึ่ง เป็นการพัฒนานวัตกรรมและเผยแพร่องค์ความรู้ และสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทั้งในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไป

๓. คุณสมบัติผู้เสนอราคาและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

๓.๑ มีความสามารถตามกฎหมาย

๓.๒ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

๓.๓ ไม่อยู่ระหว่างเลิกกิจการ

๓.๔ ไม่เป็นบุคคลซึ่งอยู่ระหว่างการระงับการยื่นข้อเสนอหรือระงับการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐไว้ชั่วคราวเนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังกำหนดตามที่ประกาศเผยแพร่ในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง

๓.๕ ไม่เป็นบุคคลซึ่งถูกระงับชื่อไว้ในบัญชีรายชื่อผู้ทำงานและได้แจ้งเวียนชื่อให้เป็นผู้ทำงานของ หน่วยงานของรัฐในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง ซึ่งรวมถึงนิติบุคคลที่ผู้ทำงานเป็นทนายความ ผู้จัดการ กรรมการ ผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการดำเนินงานในกิจการของนิติบุคคลนั้นด้วย

๓.๖ มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

๓.๗ เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลผู้มีอาชีพรับจ้างงานที่ประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว

๓.๘ ไม่เป็นผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันกับผู้ยื่นข้อเสนอรายอื่นที่เข้ายื่นข้อเสนอให้แก่สถาบัน ณ วันประกาศประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่เป็นผู้กระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในการประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ครั้งนี้

๓.๙ ไม่เป็นผู้ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกัน ซึ่งอาจปฏิเสธไม่ยอมขึ้นศาลไทย เว้นแต่รัฐบาลของผู้ยื่นข้อเสนอได้มีคำสั่งให้สละเอกสิทธิ์และความคุ้มกันเช่นนั้น

๓.๑๐ ต้องมีผลงานด้านการประชาสัมพันธ์สื่อภาพยนตร์สั้นหรือสื่อวีดิทัศน์หรือสื่อประกอบการเรียนการสอน ในประเด็นเกี่ยวกับสังคม เช่น กระบวนการยุติธรรม กฎหมาย สิทธิมนุษยชน ความรุนแรง อาชญากรรม การพัฒนาประเทศ ฯลฯ และต้องเป็นผลงานที่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลนั้นเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรขนาดใหญ่ เช่น สำนักงานสหประชาชาติ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน สถาบันการเงิน องค์กรวิชาชีพ ฯลฯ ที่มีมูลค่างานจ้างตามสัญญาไม่ต่ำกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท ในระยะเวลาไม่เกิน ๕ ปี ซึ่งเป็นผลงานที่สิ้นสุดแล้ว (มีการส่งมอบและตรวจรับงานงวดสุดท้ายเรียบร้อยแล้ว) อย่างน้อย ๑ ผลงาน โดยแนบผลงานดังกล่าว จำนวน ๑ ผลงาน และหนังสือรับรองผลงาน หรือเอกสารการจ้าง หรือสัญญาจ้าง หรือเอกสารการส่งมอบงานและการตรวจรับงาน มาให้คณะกรรมการพิจารณาด้วย

๓.๑๑ ผู้ยื่นข้อเสนอต้องลงทะเบียนในระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement: e-GP) ของกรมบัญชีกลาง

๓.๑๒ ผู้ยื่นข้อเสนอซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นคู่สัญญาต้องลงทะเบียนในระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement: e-GP) ของกรมบัญชีกลาง ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

๓.๑๓ ผู้ยื่นข้อเสนอต้องไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ไม่แสดงบัญชีรายรับรายจ่าย หรือแสดงบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่ถูกต้องครบถ้วนในสาระสำคัญ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

๓.๑๔ ผู้ยื่นข้อเสนอซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นคู่สัญญาต้องรับและจ่ายเงินผ่านบัญชีธนาคาร เว้นแต่การจ่ายเงินแต่ละครั้งซึ่งมีมูลค่าไม่เกินสามหมื่นบาท คู่สัญญาอาจจ่ายเป็นเงินสดก็ได้ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

๔. ขอบเขตการดำเนินงาน

ผู้รับจ้างมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๔.๑ จัดทำแผนงานการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดี โดยระบุขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงานให้ชัดเจน เสนอต่อสถาบันฯ เพื่อพิจารณา ภายในระยะเวลา ๑๕ วัน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง

๔.๒ จัดทำบทสคริปต์และโครงสร้างการดำเนินเรื่องของภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดี ภายใต้กรอบแนวคิด “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ส่งเสริมสิทธิ สร้างสำนึก สานสัมพันธ์” เสนอต่อสถาบันฯ เพื่อพิจารณา ภายในระยะเวลา ๓๐ วัน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญา โดยมีองค์ประกอบอย่างน้อย ดังนี้

- ๔.๒.๑ ชื่อภาพยนตร์สั้น โครงเรื่อง ตัวละคร องค์ประกอบหลักของภาพยนตร์
- ๔.๒.๒ เนื้อหา/ใจความหลักของเรื่อง การดำเนินเรื่อง และอารมณ์ของเรื่อง
- ๔.๓.๓ โครงสร้างการเล่าเรื่องและลำดับการนำเสนอเนื้อหา หรือ story board
- ๔.๓ จัดหานักแสดงหลักและนักแสดงสมทบตามบทที่ผ่านการเห็นชอบของสถาบันฯ ตามข้อ ๓.๒
- ๔.๔ จัดหาอุปกรณ์กล้องบันทึกภาพ ระบบไฟแสงสว่าง อุปกรณ์บันทึกเสียง Hard disk สถานที่ ฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉาก ทีมงานศิลปกรรม เครื่องแต่งกายนักแสดง ช่างแต่งหน้าและทำผม เจ้าหน้าที่ในการกำกับ ดูแล จัดการ และควบคุมการผลิต และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้การถ่ายทำเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- ๔.๕ ผลิตภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดี ซึ่งต้องมีรายละเอียดอย่างน้อย ดังนี้
- ๔.๕.๑ เป็นสื่อภาพยนตร์สั้นที่มีความละเอียดของไฟล์ ไม่ต่ำกว่าระดับ High-Definition
- ๔.๕.๒ ปรากฏสัญลักษณ์ของสถาบันฯ ในรูปแบบ ตำแหน่ง และลำดับภาพที่เหมาะสม
- ๔.๕.๓ ใช้นักแสดงเป็นบุคคลจริงในการดำเนินเรื่องทั้งหมด แต่อาจมีคอมพิวเตอร์กราฟิกเป็นส่วนประกอบด้วยได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม
- ๔.๕.๔ ภาพ เสียง และองค์ประกอบที่ปรากฏในภาพยนตร์สั้น จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรม รวมถึงไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ๔.๕.๕ มีคำบรรยาย (subtitle) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บริเวณด้านล่างในภาพยนตร์สั้น
- ๔.๖ จัดทำเบื้องหลังการถ่ายทำ หรือ รายงานการถ่ายทำ อย่างไม่อย่างหนึ่ง ให้สอดคล้องกับแผนงานตามข้อ ๔.๑ เสนอต่อสถาบันฯ เพื่อประกอบการตรวจรับงาน
- ๔.๗ ส่งไฟล์งานโดยบันทึกลงใน External Hard Disk ขนาดพื้นที่ความจุที่เหมาะสม จำนวน ๑ ชุด ภายใน ๑๒๐ วัน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง งานที่ส่งมอบจะต้องประกอบด้วยไฟล์งานอย่างน้อย ดังนี้
- ๔.๗.๑ ไฟล์แผนงาน ตามข้อ ๔.๑
- ๔.๗.๒ ไฟล์บทสคริปต์และโครงสร้างการดำเนินเรื่อง ตามข้อ ๔.๒
- ๔.๗.๓ ไฟล์รายชื่อและประวัติผลงานย่อของนักแสดง ตามข้อ ๔.๓
- ๔.๗.๔ ไฟล์รายการอุปกรณ์และรายชื่อทีมงาน ตามข้อ ๔.๔
- ๔.๗.๕ ไฟล์งานภาพยนตร์สั้น ตามข้อ ๔.๕
- ๔.๗.๖ ไฟล์เบื้องหลังการถ่ายทำหรือรายงานการถ่ายทำ ตามข้อ ๔.๖

๕. เงื่อนไขการดำเนินงาน

ดำเนินการในวงเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนานวัตกรรมและเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับหน่วยงานเครือข่ายในประเทศเพื่อยกระดับการป้องกันอาชญากรรมและระบบยุติธรรมทางอาญา โครงการส่งเสริมมาตรฐานระหว่างประเทศในกระบวนการยุติธรรม กิจกรรมขับเคลื่อนเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านสื่อสร้างสรรค์

๖. ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะเวลาการดำเนินงานทั้งสิ้น ๑๒๐ วัน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้รับจ้างสามารถดำเนินการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดีให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมงานจนถึงการส่งมอบงานตามข้อ ๔.๗ ภายในกำหนดเวลาตามสัญญา

๘. หลักเกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอ

๘.๑ ผู้เสนอราคาต้องยื่นข้อเสนอและเสนอราคาผ่านระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement: e-GP) โดยนำเสนอข้อมูลดังนี้

๘.๑.๑ เอกสารแสดงคุณสมบัติของผู้เสนอราคาว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อ ๓.

๘.๑.๒ ข้อเสนอด้านราคา และรายละเอียดในการคำนวณค่าใช้จ่าย

๘.๒ สถาบันฯ จะพิจารณาคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ผู้เสนอราคาที่ผ่านมาเกณฑ์คุณสมบัติทั่วไป จะได้รับการพิจารณาข้อเสนอด้านเทคนิค โดยใช้เกณฑ์ราคา โดยมีองค์ประกอบในการพิจารณา ดังนี้

๘.๒.๑ ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดหลัก	๓๐	คะแนน
๘.๒.๒ ค่าโครงสร้างภาพยนตร์และการดำเนินเรื่อง	๒๐	คะแนน
๘.๒.๓ วิธีการเล่าเรื่องและเทคนิคการนำเสนอ	๒๐	คะแนน
๘.๒.๔ เทคนิคในการผลิตหรือการถ่ายทำ	๑๐	คะแนน
๘.๒.๕ การวางแผนการผลิตหรือการถ่ายทำตามกรอบเวลา	๑๐	คะแนน
๘.๒.๖ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอแนวคิดหลัก	๑๐	คะแนน
(รวมทั้งสิ้น		๑๐๐ คะแนน)

๘.๓ ผู้ยื่นข้อเสนอจะต้องได้คะแนนด้านเทคนิครวมไม่น้อยกว่า ๘๐ คะแนน จึงจะได้รับการพิจารณาด้านราคา

๘.๔ การตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

๙. เงื่อนไขอื่น ๆ และข้อสงวนสิทธิ์

๙.๑ สถาบันฯ จะเบิกจ่ายค่าจ้างเมื่อผู้รับจ้างได้ดำเนินงานแล้วเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตรวจรับ

๙.๒ ลิขสิทธิ์ในงานที่ส่งมอบทั้งหมดเป็นของสถาบันฯ สถาบันฯ ขอสงวนสิทธิ์มิให้ผู้รับจ้างนำไปใช้ในกิจกรรมอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสถาบันฯ

๙.๓ สถาบันฯ จะสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง ในด้านองค์ความรู้ทางวิชาการและการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เป็นเครือข่ายของสถาบันฯ หากจำเป็นต้องมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานใด ให้ผู้รับจ้างประสานงานมาที่สถาบันฯ ล่วงหน้า

๗.๔ หากองค์ประกอบใดงานที่ส่งมอบ เป็นองค์ประกอบที่มีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เช่น เพลง ประกอบภาพยนตร์สั้น บทภาพยนตร์สั้น ฯลฯ ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการให้สถาบันฯ มีสิทธิในองค์ประกอบ นั้นเพื่อใช้งานต่อไปได้อย่างไม่มีข้อจำกัดและไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

๗.๕ ผู้รับจ้างจะต้องรับรองว่า รายละเอียด เทคนิค ภาพ เสียง ข้อความ แบบอักษร และองค์ประกอบ ใด ๆ ในงานที่ส่งมอบทั้งหมด จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลใด หากมีการละเมิดสิทธิ ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบต่อนั้นตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว

๗.๖ ผู้รับจ้างจะต้องรับประกันผลงานที่ส่งมอบ ภายหลังจากที่สถาบันฯ ได้ตรวจรับงานแล้ว เป็นเวลา ไม่น้อยกว่า ๑ ปี หากมีการแก้ไขที่เป็นข้อผิดพลาดเล็กน้อย ภายในระยะเวลาการรับประกันผลงาน ผู้รับจ้าง จะต้องดำเนินการแก้ไขโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

๑๐. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

แนวคิดหลัก

(Concept Note)

ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

นิยามของ Restorative Justice

นิยามของ Restorative Justice เมื่อเปรียบเทียบกับโดยรวมแล้ว พบว่าทั้ง UNODC แคนาดา นิวซีแลนด์ และออสเตรเลียต่างให้คำนิยามของ RJ ใกล้เคียงกัน โดยหัวใจหลักของกระบวนการ RJ คือ

- (1) มีการแก้ไขเยียวยาแก่ผู้เสียหาย
- (2) การที่ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในการกระทำผิดของตน
- (3) มีการวางแผนป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด

หลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) มุ่งถึงผลที่เป็นธรรมต่อคู่พิพาททุกฝ่าย โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำผิดผ่านผู้ประสานกลางในการหาทางออกร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกผิดในการกระทำและกำหนดแผนการดำเนินการเพื่อช่วยฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิด และการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำผิดมีส่วนร่วมในการเยียวยาความเสียหายอย่างสมัครใจ นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายสุดท้ายที่มุ่งบรรเทาความแตกแยกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มทางสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว โรงเรียน หมู่บ้าน และชุมชน อันจะส่งผลต่อการลดความเสี่ยงของเกิดอาชญากรรมที่อาจขึ้นในอนาคต ในหลายประเทศพบว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ส่งผลดีในทางอ้อมต่อกระบวนการยุติธรรมอีกหลายประการ เช่น การลดปริมาณคดีในชั้นต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การส่งเสริมสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา และการลดการลงโทษจำคุกในกรณีที่ไม่จำเป็นและไม่เกิดประโยชน์ เป็นต้น

ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อาจถูกนิยามได้หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีว่าด้วยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โปรแกรม/แผนงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คุณค่า เป้าหมาย มาตรการทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมไปถึงการเคลื่อนไหวทางสังคม สำหรับประเทศไทย ได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้นานกว่า ๑๐ ปี โดยเป็นกระบวนการทางเลือกเพื่อเสริม

กระบวนการยุติธรรมหลักและอำนาจความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลเชิงสถิติของกระทรวงยุติธรรมพบว่า นอกจากการใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา ๘๖ และมาตรา ๙๐ ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ แนวโน้มของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในคดีผู้ใหญ่มีสถิติลดลง พิจารณาได้จากจำนวนคดีที่คู่พิพาทสมัครใจเข้าร่วมซึ่งเคยมีจำนวนสูงถึง ๓,๒๑๙ คดี ในปี ๒๕๔๙ แต่ลดลงเหลือเพียง ๑,๒๘๑ คดี ในปี ๒๕๕๒ และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานและผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการยุติธรรมยังระบุตรงกันว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยและองค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ โดยมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ เช่น การกำหนดหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในทางอาญา ซึ่งรับรองโดยคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) ข้อมติที่ E/Res/2001/12 มาตรการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในทางอาญา ซึ่งรับรองโดย ECOSOC ข้อมติที่ E/Res/2016/17 การจัดทำคู่มือว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของสำนักงานสหประชาชาติว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรม (UNODC) และความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยกับ UNODC ในการจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการปรับปรุงคู่มือดังกล่าวให้ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำไปใช้ในปัจจุบัน

ข้อสังเกต

1. ประเทศแคนาดาให้ความสำคัญกับกระบวนการ RJ มาก โดยพิจารณาได้จากการระบุไว้อย่างชัดเจนใน The Victim Bill of Rights Act และ The Corrections and Conditional Release Act ว่าเหยื่อมีสิทธิที่จะทำคำร้องขอรับข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้
2. ในประเทศออสเตรเลีย แนวความคิดเรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ถูกยกเว้นที่จะนำมาใช้ในคดีเกี่ยวกับเพศ (gender-based violence) แทบจะทุกกรณี ทั้งนี้ The National Council of

Australia เน้นย้ำว่า การนำ RJ มาใช้กับคดีเรื่องเพศ รวมทั้งคดีเรื่องความรุนแรงในครอบครัว (domestic and family violence) ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง¹

รูปแบบของ Restorative Justice (เปรียบเทียบ)

- Youth Conferencing

รูปแบบของ Youth Conferencing ในทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยสาระสำคัญหลักๆ คือ

- ผู้กระทำความผิดให้ความยินยอมในการเข้าร่วมกระบวนการ RJ
- ปัจจัยเรื่องความรุนแรงของการกระทำผิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อ จำนวนครั้งที่กระทำผิดหรือได้รับคำตักเตือน ประเด็นเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม ถูกนำมาพิจารณาในกระบวนการ RJ ด้วย
- มีข้อน่าสังเกตว่า ในประเทศนิวซีแลนด์ กระบวนการ RJ จะถูกนำมาใช้ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดยอมรับสารภาพแล้วเท่านั้น

- Circle Sentencing

- จากตาราง พบว่า Circle Sentencing เปรียบเทียบทั้ง 3 ประเทศ ดำเนินตาม guideline ของ UNODC Handbook คือ มักใช้กับผู้กระทำความผิดที่ยอมรับสารภาพแล้ว ได้รับการออกแบบมาเพื่อจุดประสงค์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน เหยื่อ และการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยผลของ Circle Sentencing จะถูกนำเสนอต่อศาล และแม้ว่าศาลจะไม่ถูกผูกมัดด้วยรายงานดังกล่าว แต่ศาลก็จะพิจารณารายงานดังกล่าวอย่างจริงจัง และนำผลรายงานนั้นไปพิจารณากำหนดโทษต่อไป
- จุดเด่นของ Circle Sentencing คือ การที่สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ RJ ซึ่งจะนำไปสู่การพูดคุย พิจารณาสเหตุ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น การกำหนดโทษ และกำหนดแนวทางร่วมกันในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม

¹ The National Council recommended that trials should be undertaken and evaluated ‘with necessary caution’... to explore the utility and sustainability of restorative justice for cases of domestic and family violence and sexual assault’ [National Council to Reduce Violence against Women and their Children, Time for Action: The National Council’s Plan for Australia to Reduce Violence against Women and their Children, 2009–2021 (2009), Rec 4.5.2.]

- กระบวนการ Circle Sentencing เป็นการส่งเสริมพลังชุมชน โดยเฉพาะใน 3 ประเทศนี้ที่มีชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่ กระบวนการดังกล่าวให้สิทธิแก่ชนเผ่าพื้นเมืองในการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเสมือนเป็น partner กับรัฐ (แทนที่การถูกปฏิบัติแบบบุคคลที่ 3)
 - รูปแบบการกำหนดโทษของ Circle Sentencing คล้ายคลึงกันในทุก 3 ประเทศ และมีหลายรูปแบบ เช่น การชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่เหยื่อ (restitution) การบริการสังคม (community service) การรับการบำบัด (treatment or counselling) การกำหนดระยะเวลาคุมขัง (period of custody)
- Victim-Offender Mediation (VOM)
 - การประชุม VOM มีผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้เสียหาย และเหยื่อ
 - ในประเทศออสเตรเลีย VOM มักเป็นทางเลือกเดียวของกระบวนการ RJ ที่ใช้กับผู้กระทำ ความผิดที่โดนตัดสินจำคุก ข้อแตกต่างของ VOM กับ Conferencing คือ กระบวนการ VOM นั้นเหยื่อต้องเข้าร่วม ในขณะที่ conferencing นั้น เหยื่อจะได้รับเชิญให้เข้าร่วม แต่อาจจะปฏิเสธการเข้าร่วมก็ได้
 - ในประเทศออสเตรเลีย VOM เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด และเกิดขึ้นก่อนการกำหนดโทษ โดยศาลจะพิจารณารายงานของ VOM ในการกำหนดโทษ
 - ในประเทศออสเตรเลีย VOM สามารถเกิดขึ้นได้ในกระบวนการ post-sentence หากทั้งเหยื่อและผู้กระทำความผิดให้ความยินยอม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ และผลของกระบวนการ VOM ในกรณีนี้มักจะเป็นความลับ

กรณีอื่น ๆ

Drug Offences

- เป็นแนวคิดที่มาจาก US Model โดยเปลี่ยนกระบวนการตัดสินโทษจากการเน้นที่ตัวการกระทำของผู้กระทำความผิดไปเป็นการพิจารณาหาสาเหตุต้นตอของการกระทำความผิด
- มีความเชื่อมโยงกับ community-based program
- แนวคิดดังกล่าว คล้ายคลึงกับกรณีคลินิกจิตสังคมในประเทศไทย

- โปรแกรม “Drug Court Order” ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เช่นเดียวกับกรณีของคลินิกจิตสังคม คือ การมีความเคลือบแคลงว่าการบังคับผู้กระทำความผิดให้เข้ารับการรักษานั้นจะไม่สามารถฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริง
- อย่างไรก็ตาม ในประเทศออสเตรเลีย มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า โปรแกรม “Drug Court Order” สามารถลดการใช้สารเสพติดและการกระทำความผิดซ้ำในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด สุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูดีขึ้น งบประมาณที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมลดลง และอัตราการมีงานทำ และการฟื้นฟูความสมานฉันท์ในครอบครัวของผู้กระทำความผิดดีขึ้น²

การขยายความของ RJ ในต่างประเทศ ในกรณี Victimless Offences

- ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับการยอมรับว่า victimless crimes เช่นคดียาเสพติด การขีดเขียนฝาผนัง (graffiti) และการค้าประเวณี สามารถใช้กระบวนการ community conferences ได้
- ในประเทศนิวซีแลนด์ 13% ของ community conferences ทำในคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย
- ในประเทศออสเตรเลียมี Wagga Wagga Scheme ที่นำกระบวนการ RJ ไปใช้กับคดีฉ้อโกง (Moore & O’ Connell 1994; O’ Connell 1992)
- ในคดีประเภท Victimless Offences มีข้อน่าสังเกตว่า แท้จริงแล้วชุมชนอาจเป็นผู้เสียหาย เพราะการกระทำความผิด เช่น คดียาเสพติดนั้น ผลของการกระทำความผิดย่อมกระทบคนในสังคมไม่มากนักด้วย ดังนั้นจึงอาจถือว่า ชุมชนเป็นผู้เสียหายในกรณีดังกล่าวได้

² AICrime Reduction Matters (No. 24) 3 June 2004, Australian Institute of Criminology